

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СМАЧИЛО ІРИНА ІГОРІВНА

УДК 65.016.2:664

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2012

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Тибінь Анатолій Михайлович,
Тернопільський національний економічний університет,
декан факультету міжнародного бізнесу та менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет,
декан економічного факультету

кандидат економічних наук
Костецька Наталія Іванівна,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій

Захист відбудеться ”_18_” _травня_ 2012 р. о _11_ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий ”_17_” _квітня_ 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економіка України на сучасному етапі характеризується трансформаційними процесами, через перебіг яких постійно змінюються умови функціонування підприємств. Запорукою успіху підприємств та основою стабільного становища на ринку є забезпечення сталого розвитку.

З огляду на це особливої актуальності серед економічних досліджень набуває пошук шляхів забезпечення адекватного новим умовам господарювання процесу управління сталим розвитком промислових підприємств. Це потребує застосування принципово інших підходів до організації фінансово-господарської діяльності підприємств, зокрема вдосконалення системи управління ними.

Традиційні методи управління промисловим підприємством недостатньо ефективні у швидкозмінному конкурентному бізнес-середовищі. Створення досконалого економічного механізму регулювання розвитку промислового виробництва – об'єктивна умова для забезпечення ефективного його функціонування в умовах сучасних трансформацій. Тому вирішення питань забезпечення сталого розвитку підприємств потребує періодичного корегування методів управління як способу удосконалення механізму управління сталим розвитком підприємства. Стан вітчизняної промисловості, а особливо харчової, потребує активізації діяльності підприємств у цьому напрямі для отримання можливості як на існування, так і на сталий розвиток. Тому головним завданням підприємств харчової промисловості є адаптація діяльності до принципів концепції сталого розвитку з урахуванням сьогоденного рівня розвитку національної економіки, системи та характеру управління, сучасних умов господарювання та стану харчової промисловості.

Проблемам сталого розвитку присвячені наукові дослідження В. Гейця, В. Герасимчука, О. Єфремова, Н. Костецької, О. Котикової, Л. Корнійчука, Н. Кирич, Л. Мельника, А. Тибіня, А. Череп, А. Шапара, В. Шевчука, О. Шубравської та інших учених. Серед зарубіжних дослідників теоретико-методологічним аспектам цих проблем значну увагу у своїх працях приділяли В. Данилов-Данільян, Г. Дейлі, О. Зеткіна, О. Кузнєцов, К. Лосєв, А. Севастьянов, Т. Сухорукова.

Аналіз результатів досліджень А. Гончарука, І. Грузнова, Д. Новікова, М. Макаренкової та інших науковців щодо формування і функціонування механізму управління підприємством показує, що, незважаючи на їхню високу наукову і практичну цінність, існує потреба в системному та комплексному вивченні проблем управління сталим розвитком підприємства. Поза увагою вчених досі залишаються питання, пов'язані з формуванням механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості.

Теоретико-методичне і прикладне значення вирішення окреслених проблем зумовлює актуальність обраної теми, визначає мету, завдання та логіко-структурну побудову дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри

менеджменту Тернопільського національного економічного університету за темами "Підвищення ефективності управління на основі системного підходу" (номер державної реєстрації 0107U000040) та "Управління бізнес-процесами в господарських організаціях" (номер державної реєстрації 0110U001126). Автором у межах цих тем розроблено методичні підходи до забезпечення сталого розвитку підприємств та методичні рекомендації щодо формування механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є формування теоретичних та прикладних основ механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості для підвищення ефективності їхньої діяльності.

Мета дослідження зумовлює необхідність виконання таких завдань:

– визначити поняття "сталий розвиток підприємства" і сформулювати концептуальні положення для розроблення методів управління ним;

– охарактеризувати складові механізму управління сталим розвитком підприємства;

– розробити методи визначення показників динаміки сталого розвитку підприємств харчової промисловості і використати їх у механізмі управління;

– дослідити тенденції та виявити особливості розвитку підприємств харчової промисловості з позиції сталого розвитку;

– обчислити значення показників динаміки сталого розвитку для інтегральної оцінки ефективності управління підприємствами харчової промисловості та формування основ управління його розвитком;

– розробити методи управління сталим розвитком в умовах швидких структурних змін виробничої діяльності підприємства на основі показників динаміки для вдосконалення управління підприємствами харчової промисловості;

– забезпечити інформаційну підтримку механізму управління сталим розвитком для вдосконалення інформаційного забезпечення управління підприємством.

Об'єкт дослідження – процес управління сталим розвитком на промислових підприємствах.

Предмет дослідження – механізм управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є положення класичної та сучасної теорії управління і розвитку підприємств, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з приводу сталого розвитку.

У процесі виконання дисертаційного дослідження були використані такі методи: критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень (для визначення поняття сталого розвитку підприємства); економіко-статистичні (для аналізу діяльності підприємств і формування методики оцінки сталого розвитку підприємств); факторного аналізу (виявлення найбільш дієвих факторів впливу на сталий розвиток); математичного моделювання (для побудови моделі здійснення сталого розвитку); графічний (для візуалізації висновків дослідження); експериментальний (при апробації розроблених у дисертації положень).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, монографії вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали наукових конференцій, періодична література, статистичні дані Державної служби статистики України, звітні дані підприємств харчової промисловості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних основ і науково-методичних положень з удосконалення формування механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості.

Основні результати дослідження, які містять наукову новизну, є такими:

вперше:

– запропоновано методичний підхід до визначення верхньої та нижньої меж значень показників сталого розвитку, які відображають вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на розвиток підприємства, через середньоквадратичне відхилення показників сталого розвитку від його середнього значення. Застосування цього підходу дасть змогу підприємствам обмежити інтенсивність змін показників сталого розвитку;

удосконалено:

– теоретичні положення щодо аналізу сучасного стану підприємств харчової промисловості на основі оцінювання системи показників, у результаті чого стало можливим отримання висновків про збереження або відхилення від сталого розвитку, що, на відміну від відомих інструментів аналізу, є основою для прийняття управлінських рішень, спрямованих на здійснення безперервного зростання ефективності діяльності підприємств;

– інформаційну підтримку механізму управління сталим розвитком підприємств шляхом створення організаційної системи інформаційного обслуговування, яка забезпечує процес безперервного, цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу та підготовки оперативних управлінських рішень за усіма складовими процесу управління підприємством;

дістало подальший розвиток:

– трактування поняття ”сталий розвиток підприємства” як цілеспрямованого і безперервного розвитку, який підтримує рівень економічних, виробничих, технічних, соціальних показників у межах, визначених впливом зовнішнього і внутрішнього середовищ;

– оцінювання механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості, яке полягає в узгодженості цілей та поєднанні таких складових: управління часовими періодами, дотримання ієрархії рівнів управління, врахування критерію і факторів сталого розвитку, методів та ресурсів управління, що, на відміну від існуючих, створює умови для покращення виробничої й фінансової діяльності;

– методи управління підприємством з урахуванням критерію сталого розвитку, зокрема: збереження існуючої стратегії, запобігання порушення та регулювання інтенсивності, що, на відміну від існуючих методів управління, дало змогу забезпечити безперервність сталого розвитку підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення дисертації доведено до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, застосування яких сприятиме підвищенню ефективності управління виробничо-господарською діяльністю підприємств харчової промисловості. Удосконалення механізму управління сталим розвитком за визначеними напрямками забезпечує створення умов для підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості. Універсальність здійснених прикладних розробок дає можливість для їхнього використання підприємствами інших галузей та всіх форм власності.

Прикладне значення розробок підтверджується їхнім впровадженням у діяльність таких підприємств харчової промисловості: ЗАТ "Тернопільський молокозавод" (довідка № 382 від 22.08.2010 р.), ТОВ "Надзбруччя хліб" (довідка № 1-9/403 від 13.09.2010 р.), ПП "Почаївський хлібзавод" (довідка № 71 від 19.08.2010 р.), ЗАТ "Івано-Франківськ-молоко" (довідка № 054 від 24.07.2010 р.), ТОВ "Яричів" (довідка № 04-10/1 від 04.10.2010 р.), ПАТ "Луцький пивзавод" (довідка № 235 від 09.12.2010 р.).

Загальні науково-методичні положення і результати дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-29/2478 від 12.11.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Особистим внеском здобувача є сформульовані наукові положення, висновки і рекомендації щодо функціонування механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею. Всі результати отримані безпосередньо здобувачем і знайшли відображення у друкованих працях. З опублікованих у співавторстві праць у роботі використані тільки ті ідеї і положення, які були запропоновані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, результати дослідження дисертаційної роботи та їхнє практичне застосування обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: науковій конференції професорсько-викладацького складу "Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період" (м. Тернопіль, 2008 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і викладачів "Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки" (м. Рівне, 2008 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції "Актуальні проблеми управління бізнесом, підприємствами та проектами" (м. Харків, 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції "Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації" (м. Тернопіль, 2008 р.), Шостій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації" (м. Тернопіль, 2009 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки" (м. Луганськ, 2009 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції "Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку" (м. Макіївка, 2009 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції

”Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення” (м. Тернопіль, 2009 р.), II науково-практичній конференції ”Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства” (м. Львів, 2009 р.), науковій конференції професорсько-викладацького складу ”Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах економічної нестабільності” (м. Тернопіль, 2010 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції ”Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення” (м. Тернопіль, 2010 р.), науковій конференції професорсько-викладацького складу ”Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах проведення системних реформ” (м. Тернопіль, 2011 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 19 наукових працях загальним обсягом 5,64 д. а., в тому числі 10 – наукових праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації обсягом 4,39 д. а. Особисто авторові належить 3,98 д. а.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 233 сторінки, з них 176 сторінок основного тексту. Дисертація ілюстрована 43 рисунками і містить 22 таблиці. Список використаних джерел включає 214 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі **”Теоретичні основи забезпечення сталого розвитку підприємства”** з’ясовано сутність поняття ”сталий розвиток підприємства” та сформовано його основні концептуальні положення, визначено суть процесів управління сталим розвитком підприємства та принципи й структуру механізму управління сталим розвитком підприємства.

Аналіз теоретичних підходів до інтерпретації поняття ”сталий розвиток” засвідчив наявність певних суперечностей у визначенні його сутності. Основна суперечність поняття ”сталий розвиток” на мікрорівні полягає в тому, що його частіше ототожнюють зі стабільним економічним розвитком та стійким фінансовим станом. Не визначено, в яких межах економічний розвиток можна вважати стабільним, що порушує змістову сутність сталого розвитку.

Автором запропоновано визначення сталого розвитку підприємства як цілеспрямованого та безперервного розвитку, який підтримує рівень економічних, виробничих, технічних, соціальних показників у межах, визначених впливом зовнішнього та внутрішнього середовищ. Ознаками сталого розвитку слід вважати: зрівноваженість, стабільність, стійкість, безперервність, адаптивність, здатність до самопоновлення. З’ясовано, що управління сталим розвитком підприємства потребує формування концепції на базі об’єднання управління протягом часових періодів, дотримання ієрархії рівнів управління, врахування ознак та факторів.

Із урахуванням існуючих підходів до розуміння поняття ”управління розвитком підприємства” й сутності сталого розвитку уточнено визначення, в якому запропоновано розглядати управління сталим розвитком підприємства як процес розроблення та впровадження у систему підприємства цілеспрямованих,

незворотних, якісних за характером змін, спрямованих на забезпечення сталого розвитку підприємства, переміщення системи з одного стану в інший із новими якісними характеристиками. Основою управління сталим розвитком підприємства доцільно вважати діалектичний зв'язок екстенсивного та інтенсивного процесів. Застосування діалектичного підходу забезпечує здійснення управління внутрішніми процесами та пристосування до зовнішніх впливів.

Розроблено підхід до визначення показників діяльності підприємства, котрі враховують його внутрішні параметри і зовнішні фактори впливу, що дало змогу отримати інструменти аналізу діяльності підприємства та здійснення управління. Запропоновано діалектичне поєднання показників ринкового середовища та показників діяльності підприємства здійснити на основі базового показника сталого розвитку.

Визначено, що управління сталим розвитком доцільно здійснювати за умови використання відповідного механізму як сукупності послідовних і погоджених між собою методів та інструментів управління, застосованих суб'єктами управління для цілеспрямованого забезпечення розвитку підприємств. Це частина системи управління, що активно реагує на зміну факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, підтримує сталість розвитку об'єктів управління.

З'ясовано, що принципами формування механізму управління сталим розвитком є: цілеспрямованість – відповідність механізму та процесу управління сталому розвитку підприємства для забезпечення його безперервності; комплексність – всеосяжність залучення до механізму управління розвитком усіх елементів підприємства, зв'язків між ними та середовищем підприємства; взаємозв'язок і взаємообумовленість – функціонування окремого елемента зумовлює особливості дії іншого, а взаємний вплив та цілеспрямованість усієї сукупності елементів забезпечує результативність процесу управління сталим розвитком; гнучкість – швидка адаптація до змін умов функціонування; сумісність – гармонійна взаємодія елементів управління сталим розвитком; епіморфізм – прагнення до забезпечення сталого розвитку елементів системи, забезпечення надійності та ритмічності їх функціонування.

На підставі послідовної характеристики об'єкту, цілей, критерію, факторів, методів, ресурсів управління сталим розвитком та узгодження зв'язків між ними в роботі запропоновано структуру механізму управління (рис. 1). Цей механізм, на відміну від існуючих, здатний забезпечити ефективність розвитку підприємства, його конкурентоспроможність за рахунок обґрунтування вибору і забезпечення досягнення цілей діяльності підприємства, адаптації до умов зовнішнього середовища. Він орієнтований на пошук і реалізацію можливостей підприємства, що забезпечать сталий розвиток та виживання підприємств у період післятрансформаційної економіки.

У другому розділі **"Аналіз та оцінка сталого розвитку підприємств харчової промисловості в умовах структурних змін виробничого середовища"** розроблено методичні підходи до аналізу та оцінки сталого розвитку підприємств, виявлено фактори, які здійснюють на нього найвагомійший вплив, досліджено тенденції розвитку підприємств харчової промисловості.

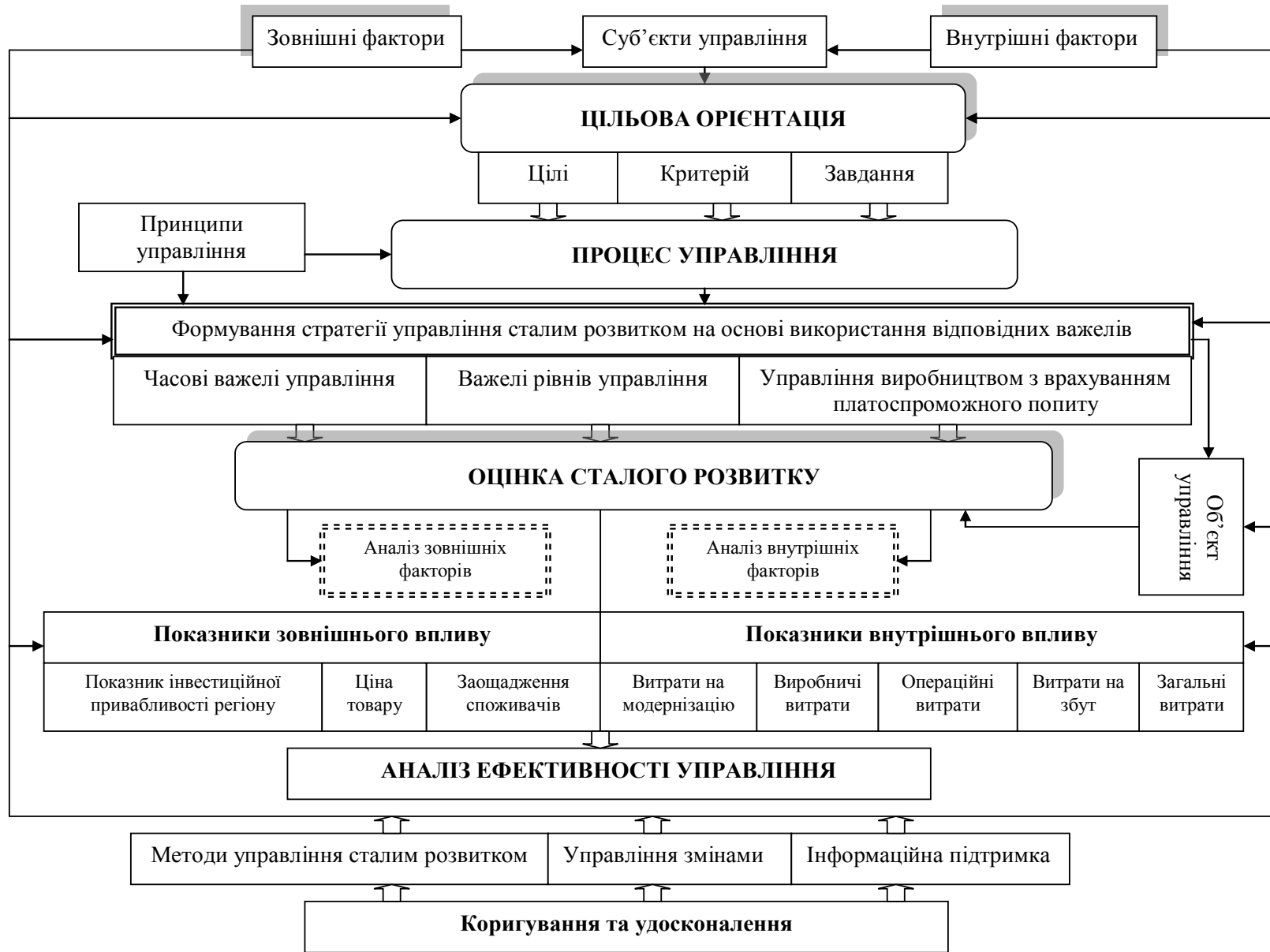

Рис. 1. Механізм управління сталим розвитком підприємства

У процесі дослідження доведено, що для ефективного аналізу сталого розвитку підприємства необхідно врахувати динаміку окремих облікових економічних величин і розвиток у динаміці численних показників економічної діяльності підприємства та показників, що відображають його взаємодію з ринковим середовищем. Як відомо, в бізнесі минуле визначає теперішній стан. У процесі розвитку суб'єкт господарювання виробляє певний "характер", який в управлінні називають "сильними сторонами", або "компетенціями". Тому наявність ресурсів ще не гарантує досягнення цілей. Важливішою є спроможність підприємства мобілізувати ці ресурси на досягнення сформульованих цілей. Для аналізу сталого розвитку підприємства доцільно застосувати комплекс показників, що відображають його статику на кінець останнього звітного періоду і динаміку протягом кількох виробничих циклів. Для отримання висновків про збереження або відхилення від сталого розвитку удосконалено теоретичні положення щодо аналізу сучасного стану підприємств харчової промисловості, який ґрунтується на застосуванні лінійної багатфакторної моделі, оскільки її параметри дозволяють ранжувати показники за їхнім впливом.

В дисертації запропоновано оцінювати діяльність підприємства на основі базового показника як параметра, що залежить від купівельної спроможності споживачів – r (або окремого показника цієї купівельної спроможності r), і капіталозабезпечення виробництва – z (або окремого показника щодо виробничих витрат, ресурсного забезпечення, фондоозброєності). Саме такий вибір спричинений тим, що капіталозабезпечення є основним фактором управління обсягами виробництва, а купівельна спроможність – найважливіший фактор управління адаптацією виробництва до потреб ринку. При цьому базовий показник сталого розвитку підприємства відображає кількість продукції, що випускає підприємство, на яку є платоспроможний попит (виражається через інтеграл від балансу між попитом, залежним від купівельної спроможності, та пропозицією, залежною від капіталозабезпечення).

Для відображення реальної тенденції дотримання або порушення сталого розвитку підприємства автором запропоновано ввести загальний показник як суму частинних показників. Додатні значення цього показника свідчать про збереження сталого розвитку, а від'ємні значення – про загальне порушення такого розвитку. Якщо загальний показник сталого розвитку близький до нуля, це означає, що підприємство діє, але не розвивається. Тобто не здійснює ні екстенсивного розширення, ні інтенсивного вдосконалення.

Діяльність харчової промисловості України проаналізовано за такі часові періоди: перший – ринкова трансформація; другий – післятрансформаційна стабілізація з метою розкриття закономірності дотримання або порушення сталого розвитку.

Визначення показників сталого розвитку харчової промисловості та аналіз динаміки його загального показника за 1991–2010 рр. показує, що протягом цього періоду харчова промисловість зберігала мінімальний темп. Лише у винятковій проміжки часу такий розвиток був порушений. Аналіз значень згаданих показників показав, що протягом цих двох періодів відбувались однакові економічні процеси. Зокрема, тривав однаковий процес сталого розвитку. Тому з погляду сталого

розвитку нема підстав розрізняти ринковий трансформаційний та післятрансформаційний стабілізаційний періоди для харчової промисловості.

Для дослідження процесів сталого розвитку обрано групу підприємств, які належать до різних галузей харчової промисловості: хлібопекарської, молочної, пивоварної та кондитерської. Якісну оцінку сталого розвитку підприємств харчової промисловості запропоновано здійснювати на основі групування підприємств з майже однаковими закономірностями, що дало змогу розробити для кожної групи підприємств практичні рекомендації стосовно сталого розвитку (табл. 1). Це групи з середніми, низькими та високими значеннями показників сталого розвитку. Встановлено, що досліджувані підприємства хлібопекарської галузі в більшості випадків ефективно управляють сталим розвитком. Підприємства кондитерської та пивоварної галузей підтримують свій сталий розвиток, але його динаміка може бути покращена. Підприємствам молочної галузі рекомендовано суттєво вдосконалити діяльність, пов'язану з розвитком.

Таблиця 1

Поділ підприємств на кластерні групи за показниками сталого розвитку

Група	ВАТ "Львівський хлібзавод № 1"	ВАТ "Тернопільхліб"	ВАТ "Луцький пивзавод"	ВАТ "Опілля"	ЗАТ "Тернопільський молокозавод"	ВАТ "Ль.-Франківський міськмолкозавод"	ВАТ "ТерА"	ВАТ "Вінницька кондитерська фабрика"
1	2006	2006	2007	2007	2006	2007	2007	2008
	2008	2007			2008	2008	2008	
		2009	2009	2009	2009		2009	
	2010	2010		2010	2010	2010		
2	2007	2008	-	2006	2007	2009	-	2009
			2008	2010			2010	
			2010	2010			2010	
3	2009	-	2006	-	-	2006	2006	2006
			2008					2007
			2010					2007

У третьому розділі "Удосконалення формування механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості" розроблено методи управління сталим розвитком підприємства, запропоновано моделювання інтенсивності управлінських впливів та визначено компоненти інформаційної підтримки механізму управління сталим розвитком.

Обґрунтовано, що для формування адаптивного механізму управління сталим розвитком першочерговим кроком має стати удосконалення методів управління ним. Логічна схема розробки цих методів включає: проведення декомпозиції управління сталим розвитком підприємства на об'єкти управління та керуючу систему; запровадження методів якісного та кількісного аналізу результатів управління сталим розвитком з одночасним обмеженням кількості аналізованих

показників.

Запропоновано трьохрівневу схему основних рівнів механізму управління сталим розвитком підприємства з якісними та кількісними ступенями деталізації (рис. 2).

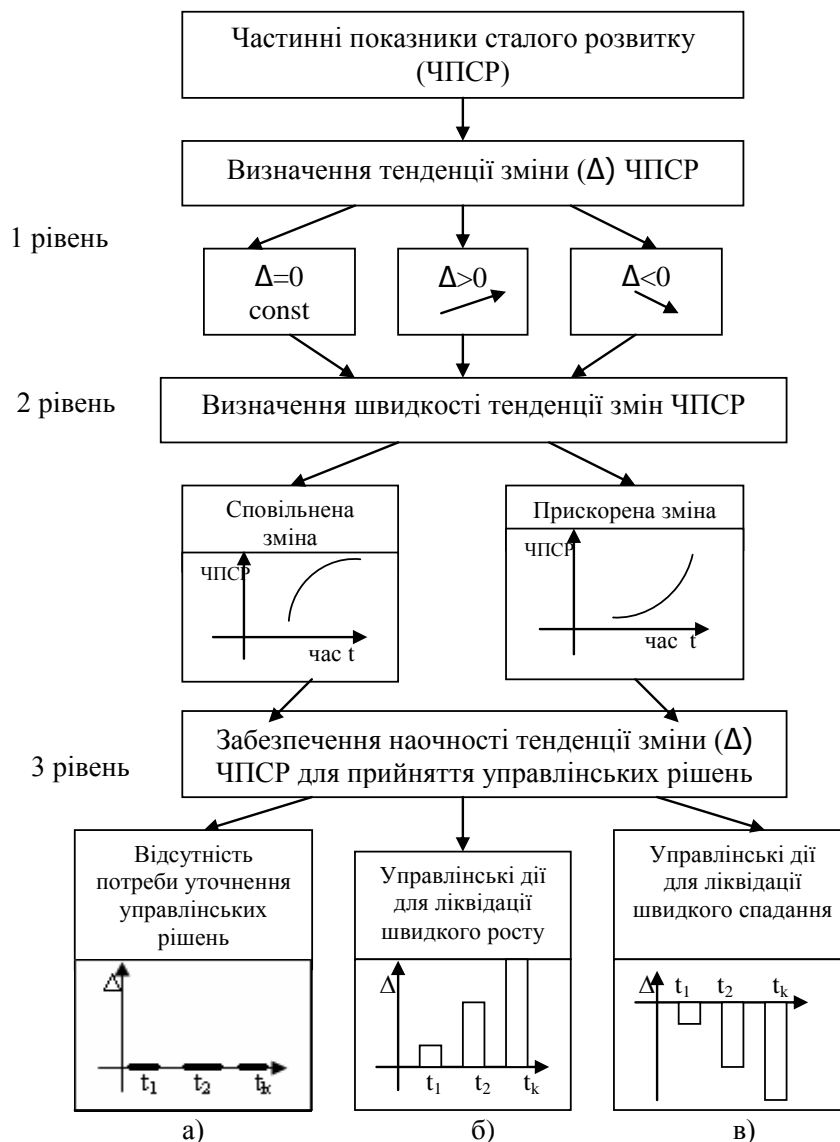

Рис. 2. Схема основних рівнів механізму управління сталим розвитком підприємства

На першому рівні – визначення тенденції змін частинних показників сталого розвитку (ЧПСР). Зокрема передбачено визначення сталості величини ЧПСР ($\Delta=0$), її зростання ($\Delta>0$), спадання ($\Delta<0$).

На другому рівні – з'ясування швидкості змін ЧПСР за $\Delta>0$ та $\Delta<0$. Швидка зміна ЧПСР відбувається тоді, коли за незначних змін часу (місяць, квартал, півріччя, рік) різко збільшуються (зменшуються) ЧПСР. Сповільнена зміна ЧПСР відбувається тоді, коли при незначних змінах часу ЧПСР збільшуються (зменшуються) повільно. На третьому рівні – графічне відображення ЧПСР (Δ) для забезпечення наочності тенденцій змін для прийняття управлінських рішень. На рис. 2 схематично зображено, що за будь-яких значень часу (t_1, t_2, \dots, t_k) зміни показників ЧПСР приблизно дорівнюють нулю. Це якісно відображає наявність

сталого розвитку підприємства харчової промисловості. Швидке зростання ЧПСР ($\Delta > 0$) визначає відсутність сталого розвитку, зумовлену необґрунтованим збільшенням окремих показників діяльності підприємства, зокрема цін на продукцію. Швидке спадання ЧПСР ($\Delta < 0$) показує відсутність сталого розвитку, зумовлену різким погіршенням показників діяльності підприємства.

Якщо за результатами аналізу попередньої діяльності підприємства встановлено її відповідність сталому розвитку, це означає, що в майбутньому доцільно продовжувати дотримуватись існуючої стратегії розвитку. За умов ефективної діяльності підприємства для управління необхідно вибрати метод збереження існуючої стратегії сталого розвитку підприємства.

Якщо показники сталого розвитку підприємства, які набували в минулому від'ємних (або неприйнятно малі) значень, адитивно збільшити на величину, що приводить їхні значення до меж, котрі відповідають критерію сталого розвитку, тоді знайдені на їх основі показники управління ним відображатимуть управління, яке приведе до втілення розвитку в майбутньому періоді. Управління сталим розвитком спрямоване на те, щоб запобігти його порушенню. Метод запобігання порушення сталого розвитку враховує параметр компенсації Δ , який задає інтенсивність управлінських змін для планування наступного періоду порівнянно з попередньою діяльністю підприємства.

Швидкі (різкі) зміни показників викликають нестійкість діяльності, що є ознакою порушення сталого розвитку. Метод регулювання інтенсивності обмежує ці зміни.

Запропоновано методичний підхід до визначення верхньої та нижньої меж значень показників сталого розвитку, які відображають вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на розвиток підприємства. Якщо показник сталого розвитку D_k перебуває у визначених межах $D_{min} \leq D_k \leq D_{max}$ для всіх звітних періодів $k=1, \dots, m$, то протягом часу $[t_1, \dots, t_m]$ підприємство розвивалось стало. Щоб реалізувати управління, яке відповідає умові $D_{min} \leq D_k \leq D_{max}$ для майбутнього $(k+1)$ -го періоду, запропоновано визначити верхню D_{max} та нижню D_{min} межі прийнятних значень показника сталого розвитку через середньоквадратичне відхилення (δ) показників від його середнього значення:

$$\bar{D} = \frac{1}{m} \sum_{k=1}^m D_k, \quad (1)$$

де \bar{D} – середнє значення;

$$\delta = \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{k=1}^m (D_k - \bar{D})^2}, \quad (2)$$

де δ – середньоквадратичне відхилення;

$$\begin{aligned} \text{нижня межа} &= \bar{D} - \delta / 2; \\ \text{верхня межа} &= \bar{D} + \delta / 2. \end{aligned} \quad (3)$$

В роботі запропонована схема управління сталим розвитком у вигляді механізму. Разом з тим запропоновано вдосконалити функціонування цього механізму шляхом встановлення меж інтенсивності сталого розвитку. Ключовими показниками, які визначають межі, запропоновано відносну зміну показників

внутрішнього та зовнішнього середовищ.

У роботі обґрунтовано підхід до визначення майбутніх якісних та кількісних умов діяльності підприємства, а саме прогнозування зовнішнього середовища і внутрішніх впливів діяльності за такою схемою:

1) перегруповання фактичних значень з перерахунком мінімального і максимального значень кожного з показників за формулою:

$$P_k^{\text{перегруп}} = (P_k - \bar{P}) \left(\frac{\delta}{P_{\max} - P_{\min}} \right) + \bar{P}; k = 1, \dots, m, \quad (4)$$

де $P_k^{\text{перегруп}}$ – перегруповане значення показників, що впливають на сталий розвиток; \bar{P} – середнє значення показників; δ – середньоквадратичне відхилення показників;

2) на основі перегрупованих даних вибір "нового" значення показника як прогноз максимального та мінімального значень на майбутній період;

3) обчислення різниці між максимальним та мінімальним значеннями перегрупованих даних як діапазону зміни прогнозованого показника, за якого буде забезпечений сталий розвиток на майбутній період.

Для механізму управління сталим розвитком підприємства модель прогнозування показників, що впливають на нього, – це спосіб вдосконалення, а для управління інструмент щоденного (щоквартального, щорічного) його здійснення.

За результатами інтегральної оцінки динаміки сталого розвитку підприємств харчової промисловості виявлено, що для злагодженого функціонування механізму управління ним необхідна інформаційна підтримка, яка відображає внутрішній стан підприємства та вплив зовнішніх факторів на його діяльність.

Визначено такі компоненти інформаційної підтримки механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості: отримання та передавання інформації, оцінка інформації, інформаційна інфраструктура. Отримання та передавання інформації надає для підприємства можливість одержати від внутрішнього розповсюдження інформації додаткову цінність, швидкий доступ до інформації та єдиних стандартів інформаційного обміну. Оцінка інформації – механізм, який утримує інформаційну підтримку в актуальному стані. Інформаційна інфраструктура синхронізує бізнес-цілі та зростаючі інформаційні потреби підприємства для оптимізації параметрів ІТ-інфраструктури з метою запобігання виникненню структурних та управлінських криз.

Серед усієї сукупності потоків інформації в механізмі управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості виділено інформацію отриману із внутрішнього та зовнішнього середовищ. Внутрішні потоки даних є інформацією, що циркулює всередині підприємства, та на основі якої управляюча система формує внутрішні управлінські рішення щодо розвитку підприємства. До зовнішніх потоків інформації віднесено:

1) інформацію про стан ринку (споживачів, дослідження їх поведінки в близькому майбутньому, стратегічні прогнози ринку споживача);

2) інформацію про ресурси (оперативна інформація; про матеріально-технічні ресурси, які необхідні виробничій системі; дослідження ресурсних ринків; прогнози розвитку та зміни ресурсних складових виробничої системи);

3) інноваційну інформацію (про продукти з новими якісними характеристиками; про інноваційні продукти та послуги; про нові відкриття в галузі фундаментальних досліджень);

4) нормативно-правову інформацію.

Формалізовану модель інформаційної підтримки підприємства харчової промисловості подано таким чином:

$$ІПСР = \{KE, KP\}, \quad (5)$$

де ІПСР – інформаційна підтримка сталого розвитку; $KE = \{ЧПСР_{in}, ЧПСР_{ц}, ЧПСР_{з}\}$ – система, яка керує інформаційними потоками, зв'язаними із зовнішніми впливами; $KP = \{ЧПСР_{вм}, ЧПСР_{вв}, ЧПСР_{ов}, ЧПСР_{вз}, ЧПСР_{зв}\}$ – система, яка охоплює управління інформаційними потоками, зв'язаними з внутрішніми впливами; $ЧПСР_{вм}, ЧПСР_{вв}, ЧПСР_{ов}, ЧПСР_{вз}, ЧПСР_{зв}, ЧПСР_{in}, ЧПСР_{ц}, ЧПСР_{з}$ – інформація про зміни частинного показника сталого розвитку відповідно за витратами на модернізацію, виробничими витратами, операційними витратами, витратами на збут, загальними витратами, показником інвестиційної привабливості, ціною товару, заощадженнями.

Акцентуючи увагу на важливості співпадання форматів і структур баз даних документів, які використовують працівники підприємства, існування єдиної бази даних, запропоновано здійснювати інформаційну підтримку за допомогою контрольно-регулюючого і організаційного елементу механізму управління сталим розвитком підприємства, який охоплює інформаційне забезпечення запропонованих методів механізму управління сталим розвитком та відповідні інформаційні потоки. Це дає змогу забезпечити злагоджену роботу важелів структурної схеми механізму, зрозуміти, хто управляє механізмом, коли управлятимуть і якими важелями управлятимуть.

На основі комплексу методів управління та моделювання здійснення сталого розвитку, його інформаційної підтримки вдосконалено механізм управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості. Сформований механізм управління запропоновано побудувати як відкриту управлінську систему, придатну до розширення і доповнення, інтегрування в існуючі інформаційні системи.

Таким чином, застосування на практиці розроблених в дисертаційній роботі методичних і теоретичних положень, прикладних рекомендацій щодо управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості через формування механізму дозволить ефективно впровадити концепцію сталого розвитку на підприємствах, забезпечить їм конкурентну позицію, підготує до невпинного процесу глобалізації, захистить від можливих негативних тенденцій.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі проведеного дослідження виконано теоретичне обґрунтування й запропоновано вирішення актуального завдання щодо вдосконалення механізму управління підприємствами харчової промисловості для забезпечення їх сталого розвитку. Узагальнення основних наукових та прикладних результатів дозволило сформулювати такі висновки:

1. Для підприємств, які функціонують в умовах зростаючої невизначеності та динамічності зовнішнього оточення, одним з головних факторів забезпечення конкурентоспроможності стає сталий розвиток. Сталий розвиток підприємства автором визначено як цілеспрямований та безперервний розвиток, який підтримує рівень економічних, виробничих, технічних, соціальних показників у межах, визначених впливом зовнішнього та внутрішнього середовищ.

2. Управління сталим розвитком доцільно здійснювати за умови використання відповідного механізму як сукупності послідовних і погоджених між собою методів та інструментів управління, застосованих суб'єктами управління для цілеспрямованого забезпечення розвитку підприємств. На підставі послідовної характеристики об'єкту, критерію, принципів у роботі оцінено формування механізму управління сталим розвитком підприємства. Цей механізм, на відміну від існуючих, надає підприємству можливість змістовнішого визначення й обґрунтування напрямків розвитку; забезпечує високу ефективність, гнучкість і адаптивність системи управління підприємством; гарантує своєчасність розпізнання вагомих змін і розроблення відповідних заходів; сприяє постійному вдосконаленню процесів управління сталим розвитком підприємства з урахуванням мінливості ринкового середовища.

3. Для оцінки сталого розвитку підприємств харчової промисловості в умовах структурних змін виробничого середовища розроблено методи визначення показників його динаміки. Визначено, що діяльність підприємств в ринкових умовах належить оцінювати з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу. Процес сталого розвитку підприємства харчової промисловості оцінено за допомогою базового показника сталого розвитку, котрий відображає продуктивність його виробничої діяльності з врахуванням платоспроможного попиту на продукцію. Для оцінки процесу сталого розвитку підприємства розроблено показники і застосовано їх для практичного аналізу результатів діяльності підприємства. Показники сталого розвитку, що відображають вплив окремих внутрішніх та зовнішніх факторів ринкових умов на ефективність діяльності підприємств харчової промисловості, допомагають розкрити динаміку дотримання (чи порушення) сталого розвитку та обчислити показники управління для вироблення рекомендацій щодо вдосконалення управління (структури витрат) й адаптації до існуючого платоспроможного попиту.

4. Проведене дослідження тенденцій розвитку підприємств харчової промисловості з позиції наближеності до принципів сталого розвитку дало змогу виявити сприятливі та несприятливі обставини; визначити, які з них залишилися з планової економіки, а які утворилися в умовах ринкової; стверджувати, що єдиною можливістю забезпечення довготривалих перспектив харчової промисловості є не повторення помилок управління, а уникнення їх в майбутньому.

5. Для інтегральної оцінки ефективності управління підприємствами харчової промисловості та сформування основ управління сталим розвитком обчислено значення показників його динаміки. Ці показники відображають процеси, що відбуваються на підприємстві з погляду внутрішніх виробничих можливостей підприємства та зовнішніх ринкових впливів на нього. Обчислені значення цих показників за звітними даними підприємств дають можливість оцінити здатність

підприємств пристосовуватися до ринкових умов та розширювати виробництво відповідно до платоспроможного попиту. На основі значень показників сталого розвитку досліджуваної групи підприємств протягом вибраного періоду дослідження виконано кластерний аналіз, за яким встановлено, що окремі з досліджуваних підприємств належать до однієї з трьох груп: із низькою, середньою та високою ефективністю виробничої діяльності. Це дало акцентувати увагу власне на пристосуванні обсягів виробництва і структури витрат до процесів сталого розвитку, а також порівняти між собою різнотипні підприємства. Єдиною можливістю забезпечення довготривалих перспектив харчової промисловості є сталий розвиток її підприємств.

6. У результаті обчислення частинних показників сталого розвитку підприємств харчової промисловості встановлено, що низький темп розвитку у підприємств: молочної галузі; середній темп розвитку – кондитерської та пивоварної; високий темп розвитку – хлібопекарської. Для підвищення ефективної виробничої діяльності підприємств харчової промисловості на основі показників динаміки розроблено методи управління сталим розвитком. Управління сталим розвитком на основі дотримання існуючої стратегії розвитку, що дало підприємству змогу в майбутньому орієнтовано відтворювати показники, яких воно досягнуло в минулому. Управління на основі запобігання порушення сталого розвитку підприємства сприяє тому, що в майбутній діяльності підприємства не виникатиме ситуацій, котрі призводять до його порушення. Управління на основі регулювання інтенсивності сталого розвитку підприємства надає можливість не лише зберегти сталий розвиток як стратегію управління, а й вживати заходів щодо обмеження швидких змін його показників. Для запобігання швидким (різким) змінам показників запропоновано методичний підхід до визначення меж показника сталого розвитку. Запропонована методика визначення майбутніх якісних та кількісних умов діяльності підприємства, а саме прогнозування зовнішнього середовища і внутрішніх умов діяльності.

7. Розроблена концептуальна схема інформаційної підтримки механізму управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості для здійснення безперервного обміну інформацією між керуючою і керованою системами механізму, проведення порівняльного аналізу варіантів його вдосконалення та підтримки вибору ефективного управлінського рішення.

Розв'язання актуальної проблеми забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості, науково-теоретичне обґрунтування та практичні підходи щодо формування механізму управління сталим розвитком створюють вагоме підґрунтя для збереження і розширення підприємствами своєї діяльності в умовах трансформаційних перетворень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких відображено основні наукові результати дисертації:

1. Смачило І. І. Сталий розвиток в умовах економічної нестабільності / І. І. Смачило // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2008. – № 3. – С. 42–43.
2. Смачило І. І. Формування концепції сталого розвитку в сучасній

економічній думці / І. І. Смачило // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2008. – № 2. – С. 102–103.

3. Смачило І. І. Основні положення формування механізму управління сталим розвитком підприємства / І. І. Смачило // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Вип. 240: В 5 т. – Т. V. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С.1161–1165.

4. Смачило І. Удосконалення управління підприємством в контексті сталого розвитку / А. Тибінь, І. Смачило // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 45–52. – (дисертанту належить 0,52 д. а.; обґрунтовано підхід до управління підприємством в умовах нерівноважного економічного середовища).

5. Смачило І. І. Екологічні аспекти сталого розвитку / І. І. Смачило // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Вип. 248: В 6 т. – Т. III. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 522–527.

6. Смачило І. І. Вдосконалення управління підприємством на основі визначення статистичної динаміки ресурсу підприємства / І. І. Смачило // Наука молода: збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Вип. 11. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – С. 39–43.

7. Смачило І. І. Модельне обчислення показників інтенсивності оновлення виробничих фондів як засіб вдосконалення управління виробничим підприємством / І. І. Смачило // Формування ринкової економіки: зб. наукових праць КНЕУ. – 2009. – Вип. 22. – С. 685–692.

8. Смачило І. І. Оптимальне управління ресурсним забезпеченням виробничого підприємства / І. І. Смачило // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2009. – № 647. – С. 208–212.

9. Смачило І. І. Вихідні умови й перспективи розвитку харчової промисловості України / А. М. Тибінь, І. І. Смачило // Вісник економічної науки України: науковий журнал. – 2010. – № 1 (17). – С. 118–126. – (дисертанту належить 0,64 д. а.; досліджено сучасний стан розвитку харчової промисловості за допомогою закономірностей сталого розвитку).

10. Смачило І. І. Прогнозування сталого розвитку підприємства / І. І. Смачило // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2011. – № 2 (58). – С. 109–113.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

11. Смачило І. І. Актуальні аспекти сталого розвитку підприємств / І. І. Смачило // Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і викладачів (Рівне, 17–18 квіт. 2008 р.). – Рівне: НУВГП, 2008. – С. 206–207.

12. Смачило І. І. Оцінка оптимального розвитку промислових підприємств / І. І. Смачило // Актуальні проблеми управління бізнесом, підприємствами та проектами: тези доповідей VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–21 верес. 2008 р.). – Харків: ХАІ, 2008. – С. 200–201.

13. Смачило І. І. Сталість розвитку як втілення управлінської парадигми / І. І. Смачило // Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 22–24 жовт. 2008 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 403–406.

14. Смачило І. І. Розробка програми управління на основі визначення статистичної динаміки ресурсу підприємства / І. І. Смачило // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. тез доповідей шостої Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених (Тернопіль, 26–27 лют. 2009 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2009. – С. 289–291.

15. Смачило І. І. Стійкий розвиток як попит і впровадження нових технологій / І. І. Смачило // Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Луганськ, 25–27 берез. 2009 р.). – Луганськ, 2009. – С. 578–581.

16. Смачило І. І. Оптимальне управління сталим розвитком фінансових та матеріальних складових ресурсного забезпечення виробничого підприємства / І. І. Смачило // Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку: зб. тез I Міжнар. наук.-практ. конф. (Макіївка, 22–24 квіт. 2009 р.). – Макіївка: МЕРІ, 2009. – С. 283–285.

17. Смачило І. І. Сталий розвиток як стратегія управління підприємствами харчової промисловості / І. І. Смачило // Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 8–9 жовт. 2009 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2009. – С. 170–172.

18. Смачило І. І. Оперативна ідентифікація внутрішніх функцій економічної поведінки підприємства / І. І. Смачило // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези доповідей II наук.-практ. конф. (Львів, 23–24 жовт. 2009 р.). – Львів, 2009. – С. 143–145.

19. Смачило І. І. Планування структури фондів на основі даних звітності підприємства / І. І. Смачило // Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 15–16 квіт. 2010 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, Екон. думка, 2010. – С. 222–224.

АНОТАЦІЯ

Смачило І. І. Механізм управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2011.

Досліджено теоретичні основи забезпечення сталого розвитку підприємства. Розкрито суть і зміст управління сталим розвитком та визначено складові його механізму. Запропоновано підхід до визначення показників діяльності підприємства, який ґрунтується на використанні базового показника, що об'єднує елементи, які відображають складові сталого розвитку і залежить від попиту та можливостей підприємства. Розроблено методичний підхід до розрахунку верхньої та нижньої меж сталого розвитку, методіку визначення майбутніх якісних та кількісних умов діяльності підприємства, а саме прогнозування показників, що впливають на сталий розвиток, розроблено методи управління та концептуальну схему інформаційної підтримки механізму управління сталим розвитком підприємств харчової

промисловості. На основі комплексу методів управління сталим розвитком, його моделювання та інформаційної підтримки вдосконалено механізм управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: сталий розвиток, управління сталим розвитком, механізм управління сталим розвитком підприємства, екстенсивне та інтенсивне розширення, інтегральна оцінка, базовий показник, загальний показник сталого розвитку, інформаційна підтримка.

АННОТАЦІЯ

Смачило І. І. Механізм управління устойчивим розвитком підприємств харчової промисловості. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2011.

Диссертация посвящена теоретико-методическим вопросам управления устойчивим развитием предприятий пищевой промышленности. В сформированных условиях бизнеса традиционные методы управления промышленным предприятием не подходят в быстроизменяющейся конкурентной среде на внешнем и внутреннем рынках. Процессом, который способствует стабильному функционированию промышленного предприятия в соответствующих условиях, является обеспечение устойчивого развития. Исследованы теоретические основы обеспечения устойчивого развития предприятия. На основе научных подходов уточнено понятие "устойчивое развитие предприятия" как целенаправленное и непрерывное развитие, которое поддерживает уровень экономических, производственных, технических, социальных показателей в определённых пределах под влиянием внешней и внутренней сред. В работе отмечено, что признаками устойчивого развития следует считать: уравнищенность, стабильность, стойкость, непрерывность, адаптивность, способность к возобновлению.

Раскрыта сущность и содержание управления устойчивим развитием. Установлено, что управление устойчивим развитием предприятия требует формирования концепции на базе объединения управления в течение часовых периодов, соблюдения иерархии уровней управления, учета признаков и факторов.

На основе научных подходов к пониманию понятия "управление развитием предприятия" и сущности устойчивого развития уточнено определение, в котором предложено рассматривать управление устойчивим развитием предприятия как процесс разработки и внедрения в систему предприятия целеустремленных, необратимых, качественных за характером изменений, направленных на обеспечение устойчивого развития предприятия, перемещения системы из одного состояния в другой с новыми качественными характеристиками.

В диссертации отмечено, что основой управления устойчивим развитием предприятия следует считать диалектическую связь экстенсивного и интенсивного

процессов. Применение диалектического подхода обеспечивает осуществление управления внутренними процессами и приспособление к внешним влияниям.

Предложен подход к определению показателей деятельности предприятия, который основывается на использовании базового показателя, который объединяет элементы, которые отображают составляющие устойчивого развития и зависит от спроса и возможностей предприятия.

Определено, что управление устойчивым развитием целесообразно осуществлять при условии использования соответствующего механизма как совокупности последовательных и согласованных между собой методов и инструментов управления, используемых субъектами управления для целеустремленного обеспечения развития предприятий, как части системы управления, которое активно реагирует на изменение факторов внешней и внутренней сред, поддерживает постоянство развития объектов управления.

На основании последовательной характеристики объектов, целей, критерия, факторов, методов, ресурсов управления устойчивым развитием и согласования связей между ними в работе предложена структура механизма управления. Этот механизм, в отличие от существующих, способен обеспечить эффективность развития предприятия, его конкурентоспособность за счет обоснования выбора и обеспечения достижения целей деятельности предприятия, адаптации к условиям внешней среды. Он ориентирован на поиск и реализацию возможностей предприятия, которые обеспечат устойчивое развитие и выживание предприятий в период послетрансформационной экономики.

В работе отмечено, что решение вопросов обеспечения устойчивого развития предприятий требует периодического корректирования методов управления как способа усовершенствования механизма управления устойчивым развитием предприятия. В связи с этим, предложены методы сохранения существующей стратегии развития, предотвращения нарушения устойчивого развития и регулирования его интенсивности.

Предложен методический подход к расчету верхней и нижней границ устойчивого развития предприятий пищевой промышленности для предотвращения снижения его показателей, принятия мер относительно ограничения быстрых изменений показателей устойчивого развития. Предложена методика определения будущих качественных и количественных условий деятельности предприятия, а именно прогнозирование внешней среды и внутренних условий деятельности.

Определены компоненты информационной поддержки механизма управления устойчивым развитием предприятий пищевой промышленности: получение и передаваемость информации, оценка информации, информационная инфраструктура для разработки формализованной модели информационной поддержки механизма управления устойчивым развитием.

На основе комплекса методов управления устойчивым развитием, его моделирования и информационной поддержки усовершенствован механизм управления устойчивым развитием предприятий пищевой промышленности.

Сформированный механизм управления предложено построить как открытую управленческую систему, пригодную к расширению и дополнению, интегрированию в существующие информационные системы.

Ключевые слова: устойчивое развитие, управление устойчивым развитием, механизм управления устойчивым развитием предприятия, экстенсивное и интенсивное расширения, интегральная оценка, базовый показатель, общий показатель устойчивого развития, информационная поддержка.

ANNOTATION

Smachylo I. I. Mechanism of management by steady development of food industry enterprises. – Printed as manuscript.

The thesis on gaining of scientific degree candidate of economic sciences by speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (by kinds economic activities). – Ternopil National Economic University of Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2011.

Theoretical bases of providing the steady development of enterprise are investigated. Essence and maintenance of management the steady development are exposed and constituents of mechanism are determined. The approach to determination of performance of enterprise indicators are offered, which is based on the use of base index, which unites elements to represent the constituents of steady development and depends on demand and possibilities of enterprise. The methodical approach to calculation top and bottom limits of steady development, methodology determination of future high-quality and quantitative terms the activity of enterprise, is worked out, namely prognostication of indexes which influence on steady development methods management and conceptual chart of informative support the mechanism of management by steady development of food industry enterprises is worked out. On the basis of complex methods of management, design and informative support, the mechanism of management by steady development of food industry enterprises is improved.

Keywords: steady development, management by steady development, mechanism of management by steady development of enterprise, extensive and intensive expansion, integral estimation, base index, general index of steady development, informative support.

Підписано до друку 05. 04. 2012 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Ум. друк. арк. 0,9. Зам № А011-12. Тираж 170 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК №3467 від 23.04.2009 р.

Віддруковано у видавництві ТНЕУ
46020 Тернопіль, вул. Львівська, 11
тел. (0352) 47-58-72